

Драгана Лазаревић - Илић

Научни скуп "ВАЉЕВО - ПОСТАНАК И УСПОН ГРАДСКОГ СРЕДИШТА"

Идеја о организованом, континуираном истраживању средњевековне прошлости Ваљева рођена је на Шестом скупу археолога Србије који је у Ваљеву организовао Народни музеј Ваљева у сарадњи са Српским археолошким друштвом и Истраживачком станицом Петница 1985. године. Ваљевски музеј је био иницијатор, и исте године је израђен пројекат археолошких и историјских истраживања средњевековне прошлости Ваљева и околине којој је град био економски, културни, политички и административни центар. У оквиру пројекта вршена су истраживања у Хисторијском архиву Дубровника 1988. и 1990. године.

Приликом ових истраживања, која је вршила др Марија Исаиловић, најпре је 1988. године откривен посредни податак о најстаријем помену Ваљева из 1393. године, а, затим, је у току истраживања 1990. године пронађен и докуменат у коме се директно, непосредно, спомиње Ваљево 14. августа 1393. године.

Скупштина општине Ваљево и Народни музеј, као стручна установа, ангажовали су се да се 1993. година обележи као јубиларна, као година у којој се навршава шест векова постојања града, па је организован одбор за обележавање јубиларне године у којој се одржавао низ манифестација, од јануарске светосавске академије, преко низа других културних збивања током целе године, све у знаку шестовековног јубилеја.

Међу тим манифестацијама одржан је и научни скуп под јединственим насловом "Ваљево - постанак и успон градског средишта".

Био је одабран посебан одбор за одржавање скупа у саставу:

др Јованка Калић-Мијушковић (Београд)

др Марија Исаиловић (Ваљево)

академик Сима Ћирковић (Београд), председник одбора

академик Божидар Ферјанчић (Београд)

др Момчило Спремић (Београд)

др Милош Благојевић (Београд)

др Радош Љушић (Београд)

Верољуб Лазаревић, потпреседник Скупштине општине Ваљево

Синиша Бранковић, директор Музеја Ваљево.

Одбор је одржао неколико састанака у Ваљеву и Београду. На позив да учествују у раду скупа одазвало се 27 историчара, историчара уметности и археолога, па је одлучено да се скуп одржи 8., 9., и 10. октобра из два дела: првог дана под основном темом "Ваљево и његова околина у средњем веку", а другог са темом "Израстање модерног града". Трећег дана да се обави екскурзија. Програм је у потпуности према предвиђеним садржајима извршен.

Први део научног скупа, насловљен "Ваљево и околина у средњем веку" био је и централни део, јер је средњи век у прошлости Ваљева најмање проучаван, те му је овом приликом дат приоритет. Излагали су др Јованка Калић-Мијушковић на тему "Градац у Ваљеву", која је изазвала бројне позитивне реакције присутних. Излагање др Марије Исаиловић са темом "Најстарији подаци о Ваљеву у писаним изворима" представљало је верификацију истраживања која се односе на хронологију настанка места без којих не би могло доћи до обележавања јубилеја а тиме ни научног скупа. Жељко Јеж је, уз коришћење бројних слајдова, говорио о Археолошким траговима настањености простора Ваљева, док је академик Божидар Ферјанчић излагао сазнања о Проблемима византијског наслеђа у северозападној Србији. Затим су уследила излагања историјско-географског карактера која су поднели академик Сима Ћирковић са темом "Црна Гора и гранично подручје Србије и Угарске" и др Милош Благојевић са темом "Насеља у Мачви и питање српско-угарске границе". На развој привреде у средњем веку односила су се излагања др Момчила Спремића "Средњевековни рудници и трговци северозападне Србије" и др Руже Ћук "Пословање Дубровчана у Подрињу". Посебно запажено излагање имала је академик Гордана Бабић о старим црквама у ваљевском крају. Први део научног скупа завршен је излагањем др Еме Миљковић на тему "Ваљевски крај у првим деценијама турске власти".

Бројни нови подаци који су изложени првог дана рада научног скупа створили су основу за комплекснија истраживања најраније прошлости Ваљева и ваљевског краја.

У другом делу рада скупа, 9. октобра, под заједничким насловом "Израстање модерног града" изложена су два рада из економске историје града др Богумила Храбака о ваљевској трговини у доба аустро-турских ратова 1593-1791. и "Банке и акционарска друштва у Ваљеву између два рата". О Ваљеву у немачким путописима и енциклопедијама XVIII и XIX века говорио је др Ђорђе С. Костић. О споменицима првог устанка у ваљевском крају надахнуто је излагао Милоје Николић, а о шанчевима код Ненадовића куле на Кличевцу Миливоје Васиљевић. Затим су следиле две теме о становништву Ваљева: др Бојане Катић "Становништво Ваљева 1862. године" и др Момчила

Исића ”Становништво Ваљева 1890-1931. године, а Мирослав Перишић је говорио о токовима модернизације града у другој половини XIX века. Милорад Митрашиновић је излагао на тему ”Ваљевски крај за време окупације 1916. према извештајима Царске и окружне команде у Ваљеву”. Још једно излагање др Мила Бјелајца ”Ваљево седиште дринске дивизијске области између два рата”, посвећено је првим деценијама XX века.

Период XX века био је заступљен са четири излагања, др Томислава Миленковића ”Социјалисти у Ваљеву 1920-1929.”, др Милована Секулића ”Парламентарни избори за Народну скупштину Краљевине Југославије у срезу ваљевском 1931-1938.” и др Жарка Јовановића ”Ваљево 1941. године”, док је др Бранко Петрановић дао веома компетентан ”Поглед из нашег времена на развој Србије 1945-1955. године”. Најзад Зоран Трипковић је својим излагањем ”О развоју спорта у Ваљеву 1870-1990. и допринос војске” први пут елаборирао развој спорта у посебно дугом периоду, што је, осим низа нових података, била својствена вредност његове теме.

Иако до сада много више изучавана, тематика овог другог дана рада научног скупа имала је за резултат нове приступе, нове теме, као на пример, проблем урбанизације Ваљева, промене у структури становништва, привређивању, култури итд., па такође представља нове иницијативе за проучавање Ваљева као модерног града.

Трећег дана одржавања научног скупа изведена је, као својствена допуна онога што се на радним састанцима скупа чуло, посета историјском комплексу Бранковина, и манастирима Ћелије и Пустуња.